

Pravica uporabe svojega jezika v civilnih sodnih postopkih

Tanja Dolar Božič

1 Uvod

Stranke v sodnih postopkih morajo biti po svoji moči in orožjih izenačene. Njihovo glavno orožje pred sodiščem je jezik. Ustavno načelo enakosti pred zakonom (14. člen Ustave RS) v najširšem smislu določa, da so v Sloveniji »vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo osebno okoliščino. Vsi so pred zakonom enaki«.

Da bi stranke v sodnih postopkih lahko učinkovito uresničevale svoje pravice, argumentirale svoje zahtevke, prerekale navedbe nasprotne stranke ali se zagovarjale, morajo imeti možnost, da svoje misli in stališča na ustrezen in razumljiv način izrazijo. Sredstvo, s katerim stranke v sodnih postopkih izrazijo svoje misli, in njihovo glavno orožje pa je jezik, zato mora biti vsakomur, ki sodeluje v sodnem postopku, zagotovljeno, da razume jezik sodišča in da se lahko tudi sam izrazi tako, da ga sodišče in vsi sodelujoči v postopku razumejo.

Vsa slovenska sodišča poslujejo v slovenskem jeziku. Na območjih, kjer živita avtohtoni italijanska in madžarska narodna skupnost, pa sodišča poslujejo tudi v italijanskem oziroma madžarskem jeziku, če stranka, ki živi na tem območju, uporablja italijanski oziroma madžarski jezik (5. člen Zakona o sodiščih, ZS).

Kadar v sodnem postopku nastopa stranka, ki ne obvlada uradnega jezika sodišča, sodišču v sodnem postopku pri razumevanju takšne stranke pomagajo sodni tolmači. Slednji so pomočniki sodišča in posredujejo med osebo, ki ne obvladuje uradnega jezika sodišča, in sodiščem. Sodni tolmač je tako posrednik med dvema jezikoma in stranki postopka zagotavlja enakost orožij skozi izenačenost jezika, v katerem stranka uveljavlja svoje pravice, postavlja zahteve, izpodbija navedbe druge stranke, se zagovarja, z uradnim jezikom sodišča.

Stranka v sodnem postopku lahko običajno uporablja vsakdanji pogovorni jezik, njen pooblaščenec, državni tožilec, državni odvetnik in sodnik pa uporabljajo pravni jezik, torej pravno terminologijo, ki se bistveno razlikuje od pogovornega jezika. Sodni tolmač mora zato za kakovostno izvajanje svojih nalog za sodišče obvladovati dvoje znanj; v sodnih postopkih je namreč razpet med dvema področjema, med jezikom in pravom. Ker v sodnih postopkih tolmači pravni jezik, ki vsebuje številne terminološke izraze, ne zadostuje le njegovo odlično znanje slovenskega in tujega jezika, četudi gre za naravnega govorca, ampak potrebuje še dodatno znanje prava in pravne terminologije v obeh jezikih. Sodni tolmač torej ni zgolj prevajalec jezika ter za vsebinsko kakovostno in natančno prevajanje oziroma tolmačenje v sodnih postopkih in postopkih pred drugimi državnimi organi, kjer stranke uveljavljajo svoje pravice in pravna upravičenja, nujno potrebuje vsaj osnovno znanje prava v dveh jezikih. Prav po tem dodatnem znanju se sodno tolmačenje razlikuje od prevajanja splošnih ali znanstvenih besedil in književnega prevajanja. Od sodnih tolmačev se namreč zahteva določena stopnja specializacije, zato morajo biti prevajalci pravnih besedil oziroma tolmači govorjenih besedil za področje pravnega prevajanja in tolmačenja ustrezno usposobljeni ter morajo v zadostni meri poznati strokovno terminologijo s področja prava v slovenskem in v tujem jeziku, v ali iz katerega prevajajo oziroma tolmačijo. Zaradi dodatnega znanja, ki ga mora osvojiti in vseživljenjsko nadgrajevati vsak sodno zapriseženi tolmač, se ta razlikuje od drugih tolmačev in prevajalcev.

2 Zgodovina

Potreba po jezikovnem posredniku se je prvič pokazala v kazenskih postopkih, kjer je bilo treba osebi, ki je bila obtožena kaznivega dejanja, zagotoviti minimalne pravice v postopku. Gre za uresničevanje načela »*fair trial*«, to je pravice do poštenega sojenja,

ki obsega vrsto procesnih pravic, s katerimi naj se zagotavljajo minimalne garancije pravne države v kazenskem postopku. Ena teh minimalnih procesnih garancij v sodnem postopku je jezikovna razumljivost postopka za osebo, ki je obtožena kaznivega dejanja. Že nürnberški procesi¹ so postavili prva merila sodobnega poklica tolmača, ki se je sčasoma oblikoval v pravnega prevajalca, pravnika lingvista in sodnega tolmača.

Generalna skupščina Združenih narodov je v šestdesetih letih prejšnjega stoletja sprejela resolucijo št. 2200 – Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah,² ki v 3. odstavku 14. člena določa, da morajo biti vsakomur, ki je obtožen kaznivega dejanja, ob popolni enakopravnosti zajamčene minimalne pravice, med katerimi je tudi pravica, da ga takoj seznani z bistvom in vzroki obtožbe, ki ga bremenijo, v jeziku, ki ga razume, in da ima pravico do brezplačne pomoči tolmača, če ne razume ali ne govori jezika, ki se uporablja pred sodiščem. Tudi Evropska konvencija o človekovih pravicah³ v 5. členu določa, da je treba vsakogar takoj ob odvzemu prostosti poučiti v jeziku, ki ga ta razume, o vzrokih za odvzem prostosti in česa ga dolžijo. Prav tako je takšni osebi v 6. členu v okviru pravice do poštenega sojenja zagotovljena pravica do brezplačne pomoči tolmača, če ne razume ali ne govori jezika, ki se uporablja pred sodiščem.

Evropska unija je pravico do poštenega sojenja, v delu, ki se nanaša na minimalno pravico do uporabe svojega jezika, razvijala dalje v svoji Direktivi 2010/64/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. oktobra 2010 o pravici do tolmačenja in prevajanja v kazenskih postopkih, ki podrobneje določa pravila glede pravice do tolmačenja in prevajanja v kazenskih postopkih ter postopkih za izvrševanje evropskega naloga za prijetje. Navedeno direktivo so morale vse države članice EU prenesti v svoje nacionalne zakone.

Republika Slovenija v svoji Ustavi iz leta 1991 vsakomur pred zakonom zagotavlja enake pravice, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo osebno okoliščino. V 19. členu pa je takšna pravica še izrecno zajamčena v kazenskih postopkih, ko Ustava določa, da mora biti vsakdo, ki mu je odvzeta prostost, v materinem jeziku ali v jeziku, ki ga razume, takoj obveščen o razlogih za odvzem prostosti. Slovenska ustava v 62. členu o pravici do uporabe svojega jezika in pisave določa, da

- 1 <https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/kultura-v-ljubljani/razstave-v-razstavnih-prostorih-mol/aktualne-razstave/page-19/>, Dokumentarna razstava Mednarodnega združenja konferenčnih tolmačev: En proces – štirje jeziki, Kdo so bili pionirji simultane tolmačenja na nürnberških procesih, Zgodovinski atrij Mestne hiše, 11.–23. septembra 2018.
- 2 Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah, ki ga je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov 16. decembra 1966 z resolucijo št. 2200 A (XXI) in je začel veljati 23. marca 1976.
- 3 Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisana v Rimu 4. novembra 1950.

ima vsakdo pravico, da pri uresničevanju svojih pravic in dolžnosti ter v postopkih pred državnimi in drugimi organi, ki opravljajo javno službo, uporablja svoj jezik in pisavo na način, ki ga določi zakon.

Pravica do poštenega sojenja in s tem povezana pravica do uporabe svojega jezika je prenesena tudi v slovensko zakonodajo. Tako Zakon o kazenskem postopku že v 4. členu določa, da mora biti oseba, ki ji je vzeta prostost, takoj v maternem jeziku ali jeziku, ki ga razume, obveščena o razlogih za odvzem prostosti. Navedeni zakon v 6. členu določa, da teče kazenski postopek v slovenskem jeziku, razen izjem, ki veljata za območja, kjer živita italijanska in madžarska narodna skupnost. Zakon o kazenskem postopku vsebuje tudi druge določbe, ki se nanašajo na jezik vlog in vabil, ustno prevajanje jezika udeležencev postopka, pravico in odpoved pravici do prevajanja, sodelovanje sodnega tolmača, stroške prevajanja in brezplačnost te storitve za obdolženca, overjene prevode itd.

Na prvi pogled se zdi, da se pravica do uporabe svojega jezika nanaša le na kazenske postopke, vendar to ne drži. Pravica do uporabe svojega jezika velja tudi za civilno področje, zato tudi Zakon o pravdnem postopku vsebuje določbe o pravici do uporabe svojega jezika. V 6. členu navedeni zakon določa, da pravdni postopek teče v jeziku, ki je pri sodišču v uradni rabi. Stranke in drugi udeleženci v postopku pa imajo pravico, da uporabljajo svoj jezik v skladu z zakonom. Zakon o pravdnem postopku relevantne določbe v zvezi z uporabo svojega jezika v sodnem postopku navaja tudi v šestem poglavju, o jeziku v postopku, kjer določa, da smejo stranke in drugi udeleženci v postopku na narokih in ob drugih ustnih procesnih dejanjih pred sodiščem uporabljati svoj jezik. Če postopek ne teče v jeziku stranke oziroma v jeziku drugih udeležencev v postopku, se jim na njihov predlog ali če sodišče ugotovi, da ne razumejo slovenskega jezika, zagotovi ustno prevajanje tistega, kar se navaja na naroku, v njihov jezik ter ustno prevajanje listin, ki se uporabljajo na naroku za dokazovanje. Stranke in drugi udeleženci morajo biti poučeni o tem, da imajo pravico spremljati ustni postopek pred sodiščem v svojem jeziku po tolmaču. Pravici do prevajanja se lahko odpovedo, če izjavijo, da znajo jezik, v katerem teče postopek. Vabila, odločbe in druga sodna pisanja se pošiljajo strankam in drugim udeležencem v postopku v jeziku, ki je v uradni rabi pri sodišču. Stranke in drugi udeleženci v postopku vlagajo sodišču tožbe, pritožbe in druge vloge v slovenskem jeziku ali v jeziku narodne skupnosti, ki je pri sodišču v uradni rabi. Če vloži stranka vlogo v jeziku, ki pri sodišču ni v uradni rabi, ravna sodišče po določbah tega zakona, ki veljajo za nerazumljive vloge. Zakon o pravdnem postopku pa tudi v poglavju o pravni pomoči vsebuje določbe, ki se nanašajo na pravico do uporabe svojega jezika.

Tudi v upravnih postopkih je vsakemu udeležencu postopka zagotovljena pravica do uporabe svojega jezika. Zakon o splošnem upravnem postopku takšno pravico

zagotavlja v številnih določbah. Zakonodajalec pa je tudi v Zakon o notariatu vnesel določbe, ki se nanašajo na formalno obliko pisnih prevodov, ki morajo biti overjeni, in način overitve sodnih prevodov.

Tako lahko ugotovimo, da je v Republiki Sloveniji osebam, ki jezika postopka ne razumejo, prav v vseh postopkih pred sodnimi in drugimi državnimi organi zagotovljena ustavna pravica do uporabe svojega jezika in posledičnega sodelovanja sodnih tolmačev v postopku.

3 Vloga sodnega tolmača z vidika pravnika

Kot že uvodoma omenjeno, je sodni tolmač sodnikov pomočnik v sodnem postopku, saj mu omogoča razumeti, kar je povedano ali napisano v tujem jeziku, prav tako mu omogoča posredovanje misli v tujem jeziku ter s tem nemoteno izmenjavo informacij in tekočo komunikacijo med sodiščem in stranko, ki uradnega jezika sodišča ne obvlada. Za pravnika v sodnem postopku, torej sodnika, odvetnika, državnega tožilca ali državnega odvetnika, je bistvenega pomena, da sodni tolmač v sodni dvorani prenese pomen in vsebino povedanega v slovenski oziroma tuji jezik. Pri tem so stavčna struktura, slog in podobno drugotnega pomena. V prvi vrsti sta pomembni terminološka korektnost in vsebinska točnost. Vsekakor sodni tolmač ni le človeški prevajalski stroj, torej mehanski prevajalec, ki bi le prenašal besedo za besedo iz enega v drug jezik, brez globljega razmišljanja o vsebini prevedenega. Zagotovo mora sodni tolmač s prevodom prenesti celovit pomen povedi in v drug jezik preoblikovati vsebino ustno izraženih misli. Glede na kulturne razlike med različnimi pripadniki jezikovnih skupin pa je pogosto potrebna tudi sposobnost, da sodni tolmač v drug jezik in prevod prenese tudi kulturno specifično neverbalno komunikacijo. Na takšen način sodni tolmač v sodni dvorani ustvari jezikovni ter kulturni most med dvema jezikoma in kulturama. Slednje pomeni najcelovitejši prenos povedanega.

4 Sodno prevajanje in tolmačenje v civilnih postopkih

Civilno (zasebno) pravo ureja civilnopravna razmerja med enakopravnimi zasebniki. V najširšem pomenu se deli na obligacijsko (pogodbeno in nepogodbeno, na primer odškodninsko pravo), stvarno, dedno, stanovanjsko, gospodarsko, družinsko in delovno pravo ter pravo socialne varnosti. Civilnopravna razmerja lahko torej obsegajo različna premoženjska, stvarnopravna, delovnopravna, dednopravna, družinskopravna, gospodarska razmerja itd. Navedena razmerja civilnega prava se pred sodišči urejajo v civilnih postopkih. Poznamo dve vrsti civilnih postopkov, in sicer pravdne in nepravdne

postopke. V pravnih postopkih obstaja med strankama spor. To so postopki pred pravnim, gospodarskim in delovnim sodiščem. Kadar pa med udeleženci civilnega postopka ni spora in gre le za sodno urejanje določenega razmerja ali stanja, sodišča odločajo v nepravdnem postopku. Med te spadajo splošni nepravdni postopki, zapuščinski postopki, zemljiškoknjižni postopki, registrski postopki in izvršilni postopki ter postopki pred družinskim sodiščem.

Paleta civilnih postopkov je torej zelo raznovrstna, in četudi se je sodobno sodno tolmačenje izoblikovalo v okviru kazenskega prava, je sodelovanje sodnih tolmačev v civilnih postopkih prav tako pomembno za zagotavljanje pravic strank v teh postopkih. Pravno varnost in spoštovanje postopkovnih pravic je mogoče strankam civilnih postopkov zagotoviti le, če imajo možnost biti slišane pred sodiščem. Navedeno pa seveda pomeni, da morajo biti stranke tudi razumljene, četudi ne govorijo uradnega jezika sodišča.

V civilnih postopkih stranke uveljavljajo tudi temeljne človekove pravice, kot so pravica do zasebne lastnine in dedovanja, varstvo osebnih podatkov, svoboda dela in pravica do socialne varnosti, pravica do družinskega življenja, pravica do sklenitve ali razveze zakonske zveze in še mnoge druge pravice, ki iz navedenih izvirajo. Stranke civilnih postopkov morajo imeti zato prav tako kot osebe, proti katerim tečejo kazenski postopki, pravico, da pri uresničevanju svojih pravic in dolžnosti ter v postopkih pred sodiščem uporabljajo svoj jezik in pisavo.

Za razliko od kazenskih postopkov, v katerih mora država, torej sodišče, osebi, proti kateri teče kazenski postopek, na stroške države zagotoviti tolmačenje in prevajanje, pa v civilnih postopkih te stroške načeloma nosijo stranke same. Izjema velja le za gluhe in slepe stranke v sodnih postopkih. Ustavno sodišče RS je namreč že z odločbo U-I-146/07⁴ dne 13. 11. 2008 odločilo, da je bil Zakon o pravnem postopku v neskladju z Ustavo, ker ni urejal pravice slepih in slabovidnih oseb do dostopa do sodnih pisanj ter do pisnih vlog strank in drugih udeležencev v postopku v zanje zaznavni obliki. Sodiščem je zato naložilo, da morajo do odprave ugotovljenega neskladja v pravnem postopku slepi ali slabovidni osebi na njeno zahtevo zagotoviti dostop do sodnih pisanj ter do pisnih vlog strank in drugih udeležencev v postopku v zanje zaznavni obliki. Stroški za tolmačenje ali prevajanje in za zagotovitev sodnih pisanj v prilagojeni obliki strank, prič, osumljenцев in drugih udeležencev v postopku ne bremenijo, temveč se za to potrebni stroški izplačajo iz sredstev sodišča. Smiselno enake pravice veljajo za gluhe in naglušne osebe. Pomembno je, da sodišče stranke in druge udeležence pouči o tem, da imajo gluhi in naglušni pravico spremljati ustni postopek pred sodiščem v znakovnem jeziku s pomočjo tolmača, če ne razumejo slovenskega jezika.⁵ Sodišča morajo to pravico zagotoviti po uradni dolžnosti.

4 <https://www.us-rs.si/sl/zadeve-in-odlocitve/odlocitve/u-i-14607>

5 Ustavna odločba govori le o pritožniku, ki je slep. Pravice brezplačnega tolmačenja pa veljajo za gluhe in slepe osebe. Na spletnih straneh slovenskih sodišč je od konca oktobra 2015 gluhim in naglušnim

5 Upoštevena sodna praksa v civilnih zadevah

V skladu z določili 102., 103. in 104. člena Zakona o pravnem postopku smejo stranke in drugi udeleženci v pravnem postopku na narokih in ob drugih ustnih procesnih dejanjih pred sodiščem uporabljati svoj jezik. Če postopek ne teče v jeziku stranke oziroma v jeziku drugih udeležencev v postopku, se jim na njihov predlog ali če sodišče ugotovi, da ne razumejo slovenskega jezika, zagotovi ustno prevajanje tistega, kar se navaja na naroku, ter ustno prevajanje listin, ki se uporabljajo na naroku za dokazovanje, v njihov jezik. Sodišče mora stranke in druge udeležence torej poučiti o tem, da imajo pravico spremljati ustni postopek pred sodiščem v svojem jeziku po tolmaču. Pravici do prevajanja se lahko stranke in drugi udeleženci odpovedo, če izjavijo, da znajo jezik, v katerem teče postopek.

V zvezi z navedenimi določbami Zakona o pravnem postopku je objavljenih nekaj zanimivih sodnih odločb sodišč, ki se nanašajo tako na ustno tolmačenje na naroku kot tudi na pisno prevajanje za potrebe sodnega postopka.

Višje delovno in socialno sodišče je v svoji sodbi Pdp 281/2011 z dne 13. 5. 2011 odločilo, da bi moral toženec podati predlog, da ustni postopek pred sodiščem spremlja v svojem jeziku po tolmaču, saj sodišče prve stopnje samo ni moglo sklepati, da toženec ne razume slovenskega jezika. Ker pa tega ni storil, ne more uveljavljati kršitve v zvezi s pravico spremljati obravnavo v svojem jeziku v pritožbenem postopku.

Višje sodišče v Celju je v sodbi Cp 451/2018 z dne 27. 2. 2019 poudarilo, da je pravica do uporabe svojega jezika tudi s pomočjo sodnega tolmača v postopku v skladu z 2. odstavkom 6. člena in 1. odstavkom 102. člena Zakona o pravnem postopku (ZPP) omejena zgolj na naroke in druga ustna procesna dejanja pred sodiščem, ne velja pa tudi za vloge v postopku, ki jih morajo v skladu s 1. odstavkom 104. člena ZPP stranke vlagati v slovenskem jeziku.

Višje sodišče v Ljubljani je v sklepu I Cp 2522/2018 z dne 24. 4. 2019 navedlo, da je bilo tolmačenje vsekakor potrebno, ker drugi tožnik, ki ga je sodišče moralo zaslišati v dokaznem postopku, sicer razume slovenski jezik, a ga ne govori. Sodnik, ki vodi glavno

v obliki videopriprave v znakovnem jeziku na voljo pojasnilo, v katerem so predstavljene pravice oseb s posebnimi potrebami v sodnih postopkih. Sodišče se je tako pridružilo nekaterim javnim institucijam, ki svoja spletišča prilagajajo ljudem z različnimi oviranostmi. Zaradi specifičnih potreb so gluhi in naglušni ter slepi in slabovidni na sodiščih deležni posebnih pravic glede uporabe jezika, ki jim omogočajo enakopravno sodelovanje v postopkih. Te imajo pravico spremljati s pomočjo tolmača za znakovni jezik, posebne pravice pa se nanašajo tako na civilne in kazenske sodne postopke kot tudi na upravne in prekrškovne postopke. Vrhovno sodišče RS je zato v sodelovanju z Zvezo društev gluhih in naglušnih Slovenije pripravilo pojasnilo v slovenskem znakovnem jeziku. Povezava do videoposnetka: https://www.sodisce.si/informacije/gluhi_in_slepi_v_sodnih_postopkih/.

obravnavo, ni dolžan in niti ne sme sam prevajati, četudi morda obvlada tuji jezik, ki ga v postopku uporablja stranka ali drug udeleženec.

Višje sodišče v Mariboru je s sklepom III Cp 740/2019 z dne 3. 9. 2019 ugodilo pritožbi, ker sodišče prve stopnje nasprotnega udeleženca ni poučilo o njegovi pravici uporabljati svoj jezik v postopku. To iz zapisnika iz naroka ne izhaja, pa bi glede na določilo drugega odstavka 102. člena ZPP v zvezi z 42. členom ZNP-1 moralo biti zapisano.

Višje sodišče v Ljubljani je v sklepu IV Cp 931/2020 z dne 16. 6. 2020 ugotovilo, da je prvostopenjsko sodišče postavilo sodno tolmačko za angleški jezik, ki je tolmačila na naroku, ker je toženka tujka. Toženka se je pritožila, ker poteka postopek pred slovenskim sodiščem v jeziku, ki ga ne razume, zato je menila, da je kršen 6. člen Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic (EKČP). Pritožbeno sodišče je pritožbo toženke zavrnilo kot neutemeljeno, saj je toženko zastopal kvalificiran pooblaščenec, ki je odvetnik, prek katerega je lahko toženka aktivno sodelovala v postopku. Pritožbeni očitek o kršitvah določb postopka, ker toženka ni razumela slovensko, zato ni bil utemeljen.

Višje sodišče v Ljubljani je s sodbo I Cpg 384/2013 z dne 13. 6. 2013 zavrnilo tudi pritožbo tožene stranke, saj je ugotovilo, da je absolutna bistvena kršitev določb pravnega postopka iz 9. točke drugega odstavka 339. člena ZPP podana samo takrat, kadar sodišče v nasprotju z določbami ZPP zavrne zahtevo stranke, da bi v postopku uporabljala svoj jezik. Takšna situacija pa iz zapisnika o glavni obravnavi ne izhaja. Sodišče je toženo stranko ustrezno opozorilo in poučilo, da ima pravico spremljati ustni postopek pred sodiščem v svojem jeziku in po tolmaču, tožena stranka pa je navedeno odklonila. Prav tako tudi ni podana kršitev drugega odstavka 102. člena ZPP v zvezi s prvim odstavkom 339. člena ZPP, saj je sodišče toženo stranko o pravici do tolmača pravilno opozorilo.

Višje delovno in socialno sodišče je s sklepom Psp 106/2023 z dne 12. 7. 2023 ugotovilo, da je sodišče pravilno postopalo z laično vlogo⁶ v tujem jeziku, ko je v skladu s 1. odstavkom 108. člena ZPP odredilo, da jo mora tožnica v 15 dneh vrniti prevedeno v slovenski jezik, in jo opozorilo, da ima možnost uveljavljanja brezplačne pravne pomoči. Ker tožnica sodišču ni vrnila prevedene vloge, niti ni uveljavljala brezplačne pravne pomoči, jo je sodišče kot nerazumljivo zavrglo.

Zanimivo je tudi razlikovanje, ki ga je Višje sodišče v Ljubljani izpostavilo v sklepu I Cp 556/2020 z dne 26. 5. 2020. V tej zadevi so tožniki za vsa pisanja, ki so bila vročena tožencu po zaprosenem organu v Republiki Hrvaški, zagotovili prevod v jezik, ki ga toženec razume. Dokler so mu bila pisanja vročana po pooblaščenki za sprejemanje pisanj v Sloveniji, pa dolžnost zagotovitve prevodov skladno s 146. in 146.a členom ZPP ni obstajala. Pritožbeno sodišče je torej ugotavljalo, komu je sodno pisanje namenjeno.

6 *Laična vloga* označuje vlogo, ki jo vloži stranka sama, in ne po pooblaščenku, ki je pravni strokovnjak.

Dokler je bilo namenjeno in vročeno neposredno stranki, ki slovenskega jezika ne razume, ji je sodišče pisanje vročalo v prevodu. Ko pa je stranki imenovalo pooblaščenca za sprejemanje pisanj v Sloveniji, pa je temu vse sodne pošiljke pošiljalo le še v slovenskem jeziku, brez prevoda.

Vrhovno sodišče RS je s sklepom III DoR⁷ 18/2012 z dne 2. 4. 2012 zavrglo predlog za dopustitev revizije, ker obravnavani predlog ni izpolnjeval procesnih zahtev glede popolnosti in pravilnosti pooblastil tožencev, danih (skupnemu) pooblaščenca. Pooblastili tožencev iz Republike Hrvaške namreč nista bili predloženi v slovenskem jeziku, kot to določa prvi odstavek 104. člena ZPP.

Višje sodišče v Ljubljani je s sodbo II Cpg 1782/2014 dne 16. 12. 2014 pritožbo toženca zavrnilo in pritrdilo stališču sodišča prve stopnje, da zgolj navedba pooblaščenca tožene stranke, da je slednja zadržana zaradi delovnih obveznosti, ne predstavlja opravičljivega razloga, niti ni bil ta z ničemer izkazan. Pisno potrdilo, ki ga je v spis vložil pooblaščenec tožene stranke in na katerega se sklicuje pritožba, je namreč v nemškem jeziku in zato neupoštevno.

Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP) je v zadevi Vizgirda proti Sloveniji⁸ odločilo, da sta bila pritožniku v sodnih postopkih pred slovenskimi sodišči kršena prvi in tretji odstavek 6. člena Konvencije o človekovih pravicah (EKČP). Vizgirda je bil obtožen kaznivega dejanja, ki ga je storil na območju Republike Slovenije. Čeprav je Vizgirda državljan Litve, mu je sodišče postavilo sodnega tolmača za ruski jezik, saj je na podlagi njegovega litvanskega državljanstva domnevalo, da pritožnik razume in bere rusko, čemur pritožnik med sodnimi postopki pred prvo- in drugostopenjskim sodiščem ni ugovarjal. Šele v postopku pred Vrhovnim sodiščem RS je Vizgirda sodišče obvestil, da ne govori ne ruskega ne slovenskega jezika in da malo razume ruski jezik, vendar ne zna pisati v tem jeziku, in je trdil, da mu je bila med kazensko obravnavo kršena pravica do uporabe svojega jezika. Vrhovno sodišče pritožnikovemu zahtevku ni ugodilo. Tudi Ustavno sodišče RS je v drugo zavrnilo drugo pritožnikovo ustavno pritožbo. V postopku pred ESČP pa je sodišče presodilo, da slovenski organi niso izrecno preverili pritožnikovega znanja ruskega jezika. Umanjkanje takega preverjanja je pomemben dejavnik pri obravnavi zadeve, saj učinkovita zaščita pravic iz 6. člena EKČP zahteva, da se obdolžencu zagotovi tolmačenje v jeziku, ki ga dovolj dobro razume.

7 Pravilnik o obliki in vsebini posameznih sodnih vpisnikov, imenikov, pomožnih knjig in tipiziranih obrazcev, prvi odstavek 68. člena: v vpisnik DoR se vpisujejo predlogi za dopustitev revizije.

8 [file:///C:/Users/Uporabnik/Downloads/CASE%20OF%20VIZGIRDA%20v.%20SLOVENIA%20-%20\[Slovenian%20Translation\]%20by%20the%20Supreme%20Court%20of%20the%20Republic%20of%20Slovenia.pdf](file:///C:/Users/Uporabnik/Downloads/CASE%20OF%20VIZGIRDA%20v.%20SLOVENIA%20-%20[Slovenian%20Translation]%20by%20the%20Supreme%20Court%20of%20the%20Republic%20of%20Slovenia.pdf)

V zadevi Čeferin proti Sloveniji⁹ je ESČP ugotovilo, da je v obravnavani zadevi prišlo do kršitve 10. člena EKČP. Okrožno sodišče je pritožnika – odvetnika – kaznovalo z denarno kaznijo zaradi žalitve sodišča na podlagi njegovih izjav, podanih na obravnavi glede izvedencev, in sicer med drugim zaradi naslednjih pripomb, katerih prevodu stranke niso oporekale: *senseless talking* (neosmišljeno nakladanje) in *mental constructs* (umotvori). Po mnenju slovenskega sodišča je pritožnik izrazil žaljive vrednostne sodbe o strokovnosti izvedencev. ESČP je ocenilo, da je pomenilo denarno kaznovanje odvetnika nesorazmeren poseg v svobodo izražanja odvetnika na obravnavi. *Ad hoc* sodnik Aleš Galič pa je podal odklonilno ločeno mnenje, v katerem je menil, da je angleški prevod žaljivih izjav odvetnika, ki jih je priskrbel pritožnik sam, napačen. Izjava se v slovenščini glasi »(neosmišljeno) nakladanje«. Medtem ko se »neosmišljeno« lahko prevede kot *senseless* (*meaningless*, *nonsense*), je »nakladanje« v slovenščini daleč od vrednostno nevtralnega *talking* v knjižni angleščini. Je slengovska beseda z jasno podcenevalno in zaničljivo konotacijo. Pravilni prevod te slengovske besede bi bil na primer *drivel*, v danem primeru pa to besedo še poslabša kombinacija z besedo neosmišljeno – ki je v citiranem sklepu Ustavnega sodišča Republike Slovenije prevedena (s strani samega Ustavnega sodišča) kot *meaningless drivel*. Tako je pritožnik, ki pred tem sodiščem trdi, da je bil kaznovan za vrednostno nevtralno besedo oziroma besedo knjižnega jezika *talking*, medtem ko je bila beseda dejansko (v najboljšem primeru) *drivel*, zavedel Sodišče z zavestno vlogo napačne navedbe dejstva. Nihče v Sloveniji z vsaj povprečnim znanjem angleščine ne bi v dobri veri prevedel »nakladanja« kot *talking*. Enako velja za drugo podcenevalno in žaljivo slengovsko besedo, ki jo je pritožnik uporabil v domačem sodnem postopku – »šlamparija« (iz nemškega *Schlamperei*), ki pa jo je v svoji pritožbi na Evropsko sodišče prevedel z nevtralnimi in formalnimi pravnimi izrazi *negligence* (v slovenščini: malomarnost). Prav tako je prevod še ene besedne zveze iz prvega sklopa postopkov zaradi žalitve, in sicer *expert's mental construct*, netočen in zavajajoč prevod besedne zveze, ki jo je uporabil pritožnik: (izvedenčevi) »umotvori«. Tudi to je slengovski izraz, ločen od svojega dobesednega pomena (»umotvor« – stvaritev uma v prvotnem pomenu, ki se danes v Sloveniji šteje že za arhaičnega, ni le nevtralen, ampak ima močno pozitivno konotacijo). Vendar pa se v danem kontekstu izraz v slovenskem slengu uporablja – v popolnem nasprotju s prvotno, pozitivno konotacijo –, če nekdo želi povedati, da je nekaj še posebej neumno. Kot tak ni zgolj »zajedljiv«, temveč pomeni osebno in zaničljivo podcenjevanje, ki odločno zavrača avtorjevo intelektualno sposobnost – na primer če se znanstveni prispevek, pritožba odvetnika, sodba ali izvedensko poročilo ožigosa kot »umotvor«. Ustavno sodišče je »izvedenčevi

9 <https://hudoc.echr.coe.int/#%7B%22fulltext%22:%5B%22C4%8Ceferin%20proti%20Sloveniji%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-186509%22%5D%7D>

umotvori« prevedlo kot *the expert's piece of art* (ob pomanjkanju enakovredne besedne zveze v angleščini je ta prevod najbližji cinični in v danih okoliščinah zaničljivi naravi izjave), ne pa kot skoraj vrednostno nevtralni in knjižni *mental construct*, ki pomeni samo pomanjkanje ustrezne dejanske podlage za ugotovitve.

Iz primeroma navedene sodne prakse slovenskih višjih sodišč in Vrhovnega sodišča RS ter Evropskega sodišča za človekove pravice je jasno razvidno, da lahko v vseh sodnih postopkih, v katerih stranke ali udeleženci postopka uveljavljajo svoje pravice, pride do hudih posledic, če v postopku, v katerem stranka ne obvladuje uradnega jezika sodišča, ne sodeluje usposobljen sodni tolmač. Navedena ugotovitev se nanaša tako na ustno tolmačenje na narokih kot tudi na zagotavljanje pisnih prevodov vseh relevantnih listin v slovenski oziroma tuji jezik. Posledica neupoštevanja zakonskih določb in na njih temelječih garancij za pošten sodni postopek je razveljavitev sodnih odločb sodišč prve stopnje zaradi procesnih kršitev ali pa zavrženje oziroma neupoštevanje vlog strank in udeležencev, ki niso sestavljene v uradnem jeziku sodišča.

6 Stroški sodnega prevajanja in tolmačenja v civilnih postopkih

Zakon o pravdnem postopku v 152. členu določa, da vsaka stranka predhodno sama krije stroške, ki jih povzroči s svojimi dejanji. Kadar stranka predlaga izvedbo dokaza, mora po nalogu sodišča založiti znesek, potreben za stroške, ki bodo nastali z izvedbo dokaza. Sodišče opusti izvedbo dokaza, če znesek, ki je potreben za stroške, ni založen v roku, ki ga je določilo. V tem primeru sodišče glede na vse okoliščine po svojem prepričanju presodi, kakšen pomen ima to, da stranka ni v roku založila zneska, potrebnega za stroške (153. člen ZPP).

Zakon o brezplačni pravni pomoči v 1. členu opredeljuje zakonski namen brezplačne pravne pomoči, ki je v uresničevanju pravice do sodnega varstva po načelu enakopravnosti, upoštevajoč socialni položaj osebe, ki brez škode za svoje preživljanje in preživljanje svoje družine te pravice ne bi mogla uresničevati. Brezplačna pravna pomoč se upravičencem zagotavlja za pokritje stroškov za pravno pomoč, torej svetovanje in zastopanje po odvetniku, in oprostitvev plačila stroškov sodnega postopka, med katere spadajo tudi stroški za sodnega tolmača.

Takšna ureditev v civilnih postopkih se bistveno razlikuje od ureditve, ki velja za kazenske postopke ali postopke o prekrških, kjer ima vsakdo, ki je obtožen kaznivega dejanja ali proti kateremu je vložen predlog zaradi prekrška, pravico v postopku brezplačno uporabiti svoj jezik. Tako na primer 48.c člen Zakona o prekrških (ZP-1) določa, da

stroški prevajanja obvestil o prekršku bremenijo proračun ne glede na izid postopka. V 67. členu Zakon o prekrških določa, da se v rednem postopku smiselno uporabljajo določbe Zakona o kazenskem postopku o jeziku v postopku.

Glede na navedeno mora vsaka stranka oziroma udeleženec v civilnem postopku, ki ne obvlada uradnega jezika sodišča ali ki je vložila tožbo oziroma predlog proti stranki, ki ne obvlada uradnega jezika sodišča, zagotoviti overjen prevod vseh relevantnih listin v sodnem postopku in ustno tolmačenje na naroku ter predhodno založiti stroške za prevode oziroma tolmačenje na naroku. Če tega ne stori, sodišče ne more izvesti naroka, ne da bi kršilo postopkovna določila, kar ima za posledico razveljavitev sodne odločbe.

7 Priprava sodnega tolmača na tolmačenje v sodnem postopku

Posebno pozornost velja nameniti pripravi sodnega tolmača na tolmačenje (45. člen Pravilnika o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih). Priprava sodnega tolmača na narok, na katerem bo tolmačil simultano, šepetano, konsektivno ali neposredno z lista, je izjemnega pomena v vseh sodnih postopkih. Kot predhodno že omenjeno, je civilno področje izjemno široko in raznovrstno, zaradi česar je mogoče pravne podlage za odločanje v civilnem postopku najti v številnih zakonih, ki se nanašajo na obligacijsko, stvarnopravno, delovnopravno, zapuščinsko, družinsko in druga področja prava. Prav zaradi raznovrstnosti postopkov, v katerih je sodni tolmač postavljen, je nujno potrebna priprava sodnega tolmača z materijo, s katero se bo srečal na naroku. Seznanitev sodnega tolmača z vsebino zadeve vsaj v grobih obrisih, kar je lahko v civilnih postopkih seznanitev s tožbo oziroma predlogom in odgovorom na tožbo oziroma odgovorom na predlog, je zato nujna ter zagotavlja kakovostno in tekoče tolmačenje na naroku. Od sodnega tolmača ni mogoče pričakovati, da bo vstopil v razpravno dvorano sodišča in iz rokava stresal zahtevno pravno terminologijo s specifičnega pravnega področja in iz določenega specialnega zakona. Sodni tolmač se lahko v sodni dvorani sreča s stvarnopravnimi instituti, kot so užitek, raba, posest, intabulacijska klavzula, s pogodbenim pravom, ki je živo in se ves čas nadgrajuje, odškodninskimi zahtevki, premoženjsko in nepremoženjsko škodo, izgubljenim dobičkom, etažno lastnino, pripadajočim zemljiščem, priposestvovanjem, dediščinskimi zahtevki, starševsko skrbjo, preživninskimi zahtevki, določitvijo stikov, ukrepi trajnejšega značaja itd. Že zgolj naključno naštevanje raznih institutov v civilnih postopkih nazorno prikaže široko paleto možnosti, na katere mora biti sodni tolmač pripravljen že pred vstopom v sodno dvorano. Nepripravljenost sodnega tolmača na zadevo, v kateri bo tolmačil, podaljšuje trajanje obravnave in s tem celoten sodni postopek. Prav tako

lahko le sodni tolmač, ki je vsaj okvirno seznanjen z zadevo, tolmači suvereno, strnjeno in tekoče. Glede na navedeno se morajo tudi sodišča zavedati pomembnosti določila 45. člena navedenega pravilnika in sodnemu tolmaču omogočiti vpogled v sodni spis ali vročiti najpomembnejše listine, na primer tožbo in odgovor na tožbo oziroma predlog in odgovor na predlog. Na tak način bo spoštovano tudi načelo ekonomičnosti in pospešitve postopka, stranki oziroma udeležencu postopka pa bo zagotovljen pošten postopek.

8 Zaključek

Nedvomno je sodelovanje sodnega tolmača tudi v civilnih postopkih nepogrešljivo. Ker sodišča obravnavajo vedno več civilnih zadev s čezmejnim elementom, je potrebno tudi prevajanje listin in ustno tolmačenje za potrebe odločanja o zadevi. V civilnih postopkih so sodišča dolžna uporabljati tudi zakonodajo Evropske unije. V civilnih zadevah z mednarodnim elementom pridejo v poštev Uredba (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti; Uredba (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah; Uredba Sveta (EU) 2019/1111 z dne 25. junija 2019 o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o mednarodnem protipravnem odvzemu otrok; Uredba (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju; Uredba (EU) 2015/2421 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2015 o spremembi Uredbe (ES) št. 861/2007 o uvedbi evropskega postopka v sporih majhne vrednosti in Uredbe (ES) št. 1896/2006 o uvedbi postopka za evropski plačilni nalog; Uredba (EU) 2020/1783 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2020 o sodelovanju med sodišči držav članic pri pridobivanju dokazov v civilnih ali gospodarskih zadevah; Uredba (EU) 2020/1784 Evropskega parlamenta in Sveta o vročanju sodnih in izvensodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah v državah članicah ter Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 805/2004 z dne 21. aprila 2004 o uvedbi evropskega naloga za izvršbo nespornih zahtevkov.

Navedena evropska zakonodaja vsebuje številne določbe, ki smiselno predpostavljajo sodelovanje sodnega tolmača v civilnih sodnih postopkih, saj morajo sodišča v teh zadevah zagotoviti ustrezne prevode listin, zaprosil in potrdil. V Sloveniji so to overjeni prevodi, ki jih lahko izdelajo le sodni tolmači.

Ker je zakonodaja živa in se vseskozi spreminja ter prilagaja novim življenjskim situacijam, je potrebno redno in stalno nadgrajevanje znanj na področju prava. K temu so seveda zavezani tudi sodni tolmači kot pomočniki sodnika v sodnem postopku. Da bi sodni tolmač lahko izpolnil prisego, ki jo je podal pred Ministrstvom za pravosodje na podlagi prvega odstavka 21. člena Zakona o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih in ki se glasi: »Prisegam, da bom svoje delo kot sodni tolmač opravljal(-a) vestno, natančno in po svojem najboljšem znanju,« se je dolžan stalno strokovno izpopolnjevati in poleg jezikovnih znanj vseskozi nadgrajevati tudi svoja pravna znanja slovenskega, kot tudi tujega prava.

Pravni viri

Direktiva 2010/64/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. oktobra 2010 o pravici do tolmačenja in prevajanja v kazenskih postopkih.

UL L 280, 26.10.2010. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex:32010L0064>.

Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin. https://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/word/Temeljni_dokumenti_VCP/Konvencijo_o_clovekovih_pravicah_in_temeljnih_svoboscinah.pdf.

Pravilnik o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih (Uradni list RS, št. 84/18, 148/21 in 18/24).

Ustava Republike Slovenije, URS (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a).

Zakon o brezplačni pravni pomoči, ZBPP (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 23/08, 15/14 – odl. US in 19/15).

Zakon o kazenskem postopku, ZKP (Uradni list RS, št. 176/21 – uradno prečiščeno besedilo, 96/22 – odl. US, 2/23 – odl. US, 89/23 – odl. US in 53/24).

Zakon o notariatu, ZN (Uradni list RS, št. 2/07 – uradno prečiščeno besedilo, 33/07 – ZSReg-B, 45/08, 91/13, 189/20 – ZFRO, 130/22, 49/23 – ZUS-1C in 102/23 – ZFPPIPP-H).

Zakon o pravnem postopku, ZPP (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1, 70/19 – odl. US, 1/22 – odl. US, 3/22 – ZDeb in 92/24 – odl. US).

Zakon o prekrških, ZP-1 (Uradni list RS, št. 29/11 – uradno prečiščeno besedilo, 21/13, 111/13, 74/14 – odl. US, 92/14 – odl. US, 32/16, 15/17 – odl. US, 73/19 – odl. US, 175/20 – ZIUOPDVE, 5/21 – odl. US in 38/24).

Zakon o sodiščih, ZS (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08, 96/09, 86/10 – ZJ-NepS, 33/11, 75/12 – ZSPDSLS-A, 63/13, 17/15, 23/17 – ZSSve, 22/18 – ZSICT, 16/19 – ZNP-1, 104/20, 203/20 – ZIUOPDVE, 18/23 – ZDU-IO in 42/24 – odl. US).

Zakon o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih, ZSICT (Uradni list RS, št. 22/18, 3/22 – ZDeb in 102/24).

Zakon o splošnem upravnem postopku, ZUP (Uradni list RS, št. 24/06 – uradno prečiščeno besedilo, 105/06 – ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10, 82/13, 175/20 – ZIUOPDVE in 3/22 – ZDeb).

Povzetek

Ustavno načelo enakosti pred zakonom določa, da so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo osebnostno okoliščino. Uporaba svojega jezika v sodnem postopku zagotavlja uresničevanje pravice do poštenega sojenja. Pravica uporabljati svoj jezik v postopkih pred državnimi organi velja za vse vrste sodnih postopkov, torej ne le za kazenske, ampak tudi za vse civilne, upravne in prekrškovne postopke. Ko je v civilnem sodnem postopku udeležena stranka, ki uradnega jezika sodišča ne obvlada, je sodelovanje sodnih tolmačev nepogrešljivo za izvedbo poštenega sojenja. Sodni tolmač, kot pomočnik sodnika v sodnem postopku, se je zato za kakovostno tolmačenje in prevajanje v sodnem postopku dolžan stalno strokovno izpopolnjevati ter poleg jezikovnih znanj vseskozi nadgrajevati tudi svoja pravna znanja slovenskega in tujega prava.

Ključne besede: civilni sodni postopki, pošteno sojenje, enakost pred zakonom, pravica do uporabe svojega jezika, sodni tolmač

Abstract

The right to use one's own language in civil court proceedings

The constitutional principle of equality before the law provides that everyone is guaranteed the same human rights and fundamental freedoms regardless of nationality, race, sex, language, religion, political or other opinion, property, birth, education, social status, disability or any other personal circumstance. The use of one's own language in legal proceedings guarantees the right to a fair trial. The right to use one's own language in proceedings before public authorities applies to all types of legal proceedings, i.e. not only criminal proceedings, but also all civil, administrative and administrative offence proceedings. When a party to civil court proceedings is a person who does not speak the official language of the court, the involvement of court interpreters is indispensable for the conduct of a fair trial. Therefore, in order to provide high-quality interpretation and translation in court proceedings, a court interpreter, as an assistant to the judge in court proceedings, is obliged to undertake continuous professional development and, in addition to their linguistic skills, to constantly upgrade their knowledge of Slovenian and foreign law.

Keywords: civil court proceedings, fair trial, equality before the law, right to use your own language, court interpreter

O avtorici

Tanja Dolar Božič, dipl. univ. pravica, okrožna sodnica pri Okrožnem sodišču v Celju, članica Komisije za etiko in integriteto pri Sodnem svetu RS, sodna tolmačka za nemški jezik, članica upravnega odbora Združenja stalnih sodnih tolmačev in pravnih prevajalcev Slovenije – SCIT®.

Elektronski naslov: tdolarbozic@gmail.com